Analizy OSW

OŚRODEK STUDIÓW WSCHODNICH 30.03.2011 www.osw.waw.pl

Wybory do parlamentów landowych wyznacznikiem zmian na niemieckiej scenie politycznej

Marta Zawilska-Florczuk

27 marca odbyły się kolejne w tym roku wybory do parlamentów krajów związkowych RFN: Badenii-Wirtembergii i Nadrenii-Palatynatu. Największe zwycięstwo polityczne odniosła Partia Zielonych, która będzie współtworzyć rząd w obu landach. Liberalna FDP okazała się największą przegraną wyborów, ledwo przekraczając próg w Badenii-Wirtembergii i nie wchodząc do parlamentu Nadrenii-Palatynatu. Słaby wynik FDP jest jednocześnie porażką CDU, która mimo relatywnie małej straty głosów w stosunku do wyborów z 2006 roku nie jest w stanie zawiązać koalicji i po 58 latach straciła władzę w Badenii-Wirtembergii.
Wynik wyborów jest wyrazem braku zaufania elektoratu do polityki rządu federalnego chadeków i liberałów i potwierdza widoczny w trwających od początku roku wyborach trend utraty elektoratu przez obie współrządzące RFN partie. Wiarygodność koalicjantów i kanclerz Angeli Merkel dodatkowo podważyły ostatnie kontrowersyjne decyzje rządu i brak konsekwencji w ich forsowaniu. Były to przede wszystkim decyzja o zawieszeniu na trzy miesiące przedłużenia pracy elektrowni atomowych oraz wstrzymanie się RFN od głosu w Radzie Bezpieczeństwa ONZ w głosowaniu nad rezolucją w sprawie Libii. Przez dużą część opinii publicznej i mediów decyzje te zostały odebrane jako taktyka przedwyborcza.
Wybory podkreśliły zmiany zachodzące na niemieckiej scenie politycznej: erozję tradycyjnych elektoratów i coraz większą atrakcyjność Partii Zielonych dla wyborców politycznego centrum. Zmiany te będą miały istotne znaczenie dla polityki tworzonej na poziomie federalnym, a zwłaszcza dla przyszłości energetyki jądrowej w Niemczech.

Powyborcza zmiana układu sił w parlamentach landowych

W Badenii-Wirtembergii CDU zdobyła 39% głosów, dzięki czemu pozostała najsilniejszą partią. Nie będzie jednak w stanie utworzyć rządu – na FDP, jej tradycyjnego partnera koalicyjnego głos oddało zaledwie 5,3% wyborców. Nowy rząd utworzą Partia Zielonych (24,2%) i SPD (23,1%).
Wybory w Nadrenii-Palatynacie wygrała SPD (35,7%), będąca u władzy w landzie od 1991 roku. Po pięciu latach samodzielnego rządzenia krajem związkowym zmuszona będzie do zawarcia koalicji z Partią Zielonych, która uzyskała 15,4% głosów. Mimo niewielkiej straty wobec socjaldemokratów CDU (35,2%) pozostanie w opozycji. FDP zdobyła jedynie 4,2% głosów i po raz pierwszy od 28 lat nie weszła do parlamentu Nadrenii-Palatynatu.

Bezprecedensowy sukces Partii Zielonych

Niezwykle wysokie wyniki Partii Zielonych zwiększają jej rolę jako równoprawnego partnera koalicyjnego partii masowych, takich jak SPD czy CDU. W Badenii-Wirtembergii to Partii Zielonych przypadnie zadanie utworzenia rządu, a SPD będzie odgrywać rolę zarezerwowaną dotychczas dla Partii Zielonych, czyli mniejszego partnera w koalicji. Pierwszym w skali całych Niemiec premierem z ramienia Partii Zielonych zostanie Winfried Kretschmann, przewodniczący frakcji partii w krajowym parlamencie. Zwycięstwo Partii Zielonych zwiększa jej znaczenie również w kontekście wyborów do Bundestagu w 2013 r. Zieloni stają się atrakcyjnym koalicjantem nie tylko dla SPD, ale i dla chadecji, która dotychczas raczej sceptycznie podchodziła do współpracy z Partią Zielonych na poziomie federalnym. Do wyborów federalnych w 2013 roku Zieloni będą aktywniej włączać się w ogólnioniemieckie debaty nie tylko na temat energetyki jądrowej. Prawdopodobnie obstawać będą przy zgłaszanych już przed wyborami do Bundestagu w 2009 r. postulatach podwyższenia podatku dla najbogatszych, zwiększenia ochrony danych osobowych i redukcji emisji CO^2 o więcej niż 40% w porównaniu do poziomu z 1990 r. do roku 2020. Ich opinie będą prawdopodobnie traktowane poważniej przez pozostałe partie. Sukces Partii Zielonych wynika z kilku czynników. Po pierwsze jest konsekwencją rozczarowania dużej grupy wyborców polityką prowadzoną przez partie rządzące oraz SPD. Przyczyną dobrych notowań Partii Zielonych jest również jej ewolucja: z ugrupowania antysystemowego do partii zbliżającej się coraz bardziej do centrum sceny politycznej, która znacznie rozszerzyła program, wychodząc poza tradycyjną walkę o ochronę środowiska czy przeciwstawianie się dyskryminacji mniejszości.
Obecny elektorat Partii Zielonych to w dużej mierze liberalni, zamożni mieszkańcy miast, wykonujący wolne zawody i żyjący proekologicznie. Do grupy wyborców Partii Zielonych, obok tradycyjnego, lewicowego elektoratu coraz częściej dołączają liberalni wyborcy CDU i FDP. W wyborach do Bundestagu w 2009 roku odnotowano przepływ 320 tys. wyborców CDU do Partii Zielonych, natomiast według badania przeprowadzonego w Badenii-Wirtembergii 27 marca, 87 tys. dotychczasowych wyborców CDU i 61 tys. wyborców FDP oddało głos na Partię Zielonych. Sukces Partii Zielonych w tradycyjnie chadeckiej, zamożnej i konserwatywnej Badenii-Wirtembergii możliwy był także dzięki zdominowaniu ostatniego etapu lokalnych kampanii wyborczych przez kwestie energetyki jądrowej (w Badenii-Wirtembergii znajdują się cztery z 17 niemieckich elektrowni atomowych). Zieloni umiejętnie wykorzystali również potencjał protestu lokalnej społeczności przeciwko rozbudowie dworca kolejowego w Stuttgarcie (stolicy landu) . Gwałtowne demonstracje (mobilizujące tysiące mieszkańców miasta) przeciwko planom rozbudowy dworca, w których dochodziło do starć protestujących z policją, trwały kilka miesięcy, a marcowe protesty przeciwników elektrowni atomowych zgromadziły w Badenii-Wirtembergii ok. 60 tys. uczestników.

Konsekwencje wyborów lokalnych dla rządu federalnego

Wyniki wyborów w Badenii-Wirtembergii i Nadrenii-Palatynacie spowodują wewnątrzpartyjne debaty i personalne rozliczenia, zarówno w CDU, jak i FDP. Prawdopodobnie pojawią się żądania dymisji Guido Westerwellego z funkcji przewodniczącego liberałów i ministra spraw zagranicznych. Do odpowiedzialności zostaną zapewne pociągnięci również

przewodniczący lokalnych kół FDP w obu krajach związkowych – Birgit Hombuger, szefowa frakcji liberałów w Bundestagu i Rainer Brüderle, minister gospodarki.
Utrata władzy w Badenii-Wirtembergii oznacza dalsze osłabienie partii koalicyjnych w Bundesracie – izbie parlamentu niemieckiego zrzeszającej przedstawicieli rządów landowych – do której ten kraj związkowy wysyła sześciu delegatów. Wynikająca ze składu rządów landowych przewaga opozycji w tym gremium (CDU/CSU i FDP będą miały już tylko 25 na 69 głosów), ułatwi jej blokowanie ustaw proponowanych przez partie rządzące.
Oprócz tego przewaga opozycji w Bundesracie może zaważyć na przyszłości niemieckiej energetyki jądrowej. Obowiązująca od jesieni 2010 roku strategia energetyczna, zakładająca przedłużenie pracy reaktorów jądrowych o średnio 12 lat, została zaskarżona do Trybunału Konstytucyjnego ze względu na błędy proceduralne podczas legislacji. Jeżeli Trybunał, co prawdopodobne, przychyli się do skargi, ustawa będzie musiała być poddana głosowaniu w Bundesracie. Przy obecnym układzie sił gremium to ją odrzuci. W konsekwencji, jeśli rząd nie znajdzie rozwiązania pośredniego, które zaakceptuje również opozycja, obowiązywać będzie ustawa z 2002 roku zakładająca wygaszanie reaktorów do ok. 2020 roku. Niemiecka energetyka stanie się w większym stopniu uzależniona od gazu, koniecznością będzie również budowa nowych elektrowni węglowych i kosztowne zwiększenie udziału „zielonych technologii" w bilansie energetycznym RFN. Można się również spodziewać nasilenia nacisków na Polskę w celu zmodyfikowania planów budowy elektrowni jądrowej, a nawet forsowania na poziomie europejskim rozwiązań utrudniających realizację takiej budowy.

Aneks

Wyniki wyborów w Badenii-Wirtembergii i Nadrenii-Palatynacie w roku 2006 i 2011

Badenia-Wirtembergia	2006 r.	2011 r.	zmia (w pu
CDU	44,2%	39%	-5,2 p
Partia Zielonych	11,7%	24,2%	+12,5
SPD	25,2%	23,1%	-2,1 p
FDP	10,7%	5,3%	-5,4 p
Partia Lewicy (w 2006 r. WASG)	3,1%	2,8%	-0,3 p
inne	5,1%	5,6%	+0,5

Nadrenia-Palatynat	2006 r.	2011 r.	zmia (w pu
CDU	32,8%	35,2%	+2,4

SPD	45,6%	35,7%	-9,9 p
Partia Zielonych	4,6%	15,4%	+10,8
FDP	8%	4,2%	-3,8 p
Partia Lewicy (w 2006 r. WASG)	2,6%	3%	+0,4
inne	6,4%	6,5%	+0,1